OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Muistio

14.11.2022 VN/9183/2021

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Oikeusministeriön välivastine lakivaliokunnalle annettujen kirjallisten huomautusten johdosta (HE 111/2022 vp)

Yleistä

Oikeusministeriön käytössä ovat olleet seuraavat lausunnot:

- Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM), neuvotteleva virkamies Sari Alho
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV), kuluttaja-asianneuvos Anja Peltonen
- Helsingin käräjäoikeus, käräjätuomari Juha Kärkölä
- Markkinaoikeus, markkinaoikeustuomari Sami Myöhänen
- Finanssivalvonta, johdon neuvonantaja Erkki Rajaniemi ja johtava lakimies Katja Jäänsalo
- Liikenne- ja viestintävirasto, ylijohtaja Kati Heikkinen ja johtava asiantuntija Päivi-Maria Virta
- Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus, ylijohtaja Eija Pelkonen ja lakimies Heli Murojärvi
- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, ylijohtaja Markus Henriksson ja erityisasiantuntija Satu Räsänen
- Tietosuojavaltuutetun toimisto, apulaistietosuojavaltuutettu Heljä-Tuulia Pihamaa ja ylitarkastaja Mari-Ilona Korhonen
- Suomen Asianajajaliitto, asianajaja Leena Kuhanen
- Kuluttajaliitto-Konsumentförbundet ry, vaikuttamistyön päällikkö Tiina Vyyryläinen
- Takuusäätiö sr, toimitusjohtaja Juha Pantzar ja lakimies Minna Backman
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, avustava asiantuntija Kaarle Vuorinen
- Suomen Yrittäjät ry, asiantuntija Karoliina Katila
- Professori Tuula Linna
- Professori Olli Mäenpää

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista. Samalla kumottaisiin rajat ylittävästä kieltomenettelystä annettu laki. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi laki kuluttajien yhteisiä etuja edistävien järjestöjen nimeämisestä oikeutetuiksi yksiköiksi sekä muutettavaksi ryhmäkannelakia ja useita muita lakeja. Ehdotetuilla laeilla pantaisiin täytäntöön kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi nostettavia edustajakanteita koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi.

Kieltotoimenpiteitä koskevassa laissa säädettäisiin oikeutettujen yksiköiden oikeudesta panna vireille edustajakanne, jolla vaadittaisiin kieltotoimenpiteen määräämistä unionin lainsäädäntöä rikkonutta elinkeinonharjoittajaa vastaan. Kanteen voisi panna vireille toimivaltainen viranomainen tai oikeutetuksi yksiköksi nimetty kuluttajajärjestö. Kieltotoimenpiteen määräisi markkinaoikeus.

Ryhmäkannelakia muutettaisiin siten, että kuluttajaryhmän puolesta hyvitystä koskevan kanteen voisi jatkossa nostaa kuluttaja-asiamiehen lisäksi oikeutetuksi yksiköksi nimetty kuluttajajärjestö. Ryhmäkannelain soveltamisalaa laajennettaisiin direktiivin soveltamisalan mukaisesti, ja ulkopuolinen rahoitus oikeudenkäyntikulujen kattamiseksi sallittaisiin. Ryhmäkanteet käsittelisi nykyiseen tapaan ensimmäisenä asteena Helsingin käräjäoikeus.

Laissa kuluttajien yhteisiä etuja edistävien järjestöjen nimeämisestä oikeutetuiksi yksiköiksi säädettäisiin edellytyksistä, jotka oikeutetuksi yksiköksi nimettävän järjestön tulisi täyttää. Oikeusministeriö nimeäisi oikeutetut yksiköt.

Direktiivin noudattamisen edellyttämät lait on annettava viimeistään 25.12.2022, ja ne on tarkoitettu tulemaan voimaan 25.6.2023.

Hallituksen esityksen lakivaliokunnassa saamassa asiantuntijapalautteessa näkemykset jakautuvat järjestelmän rakenteen, ryhmäkanteiden rahoituksen, oikeutettujen yksiköiden tukemisen, neuvotteluvelvollisuuden ja opt in -menettelyn osalta. Seuraavassa esitetään oikeusministeriön kannanotot asiatuntijalausunnoissa esitettyihin keskeisiin huomautuksiin ja ehdotuksiin. Oikeusministeriö ei välivastineessaan kommentoi hallituksen esitystä puoltavia kannanottoja.

Kielto- ja hyvitystoimenpiteiden käsittely; toimivaltainen tuomioistuin

KKV, Kuluttajaliitto, Takuusäätiö, professori Linna ja **professori Mäenpää** pitävät erityisesti oikeudenkäynnin keston ja oikeudenkäyntikulujen osalta ongelmallisena sitä, että kielto- ja hyvityskanteet käsiteltäisiin eri menettelyissä, ja katsovat, että kielto- ja hyvitysvaatimuksia tulisi voida käsitellä yhdessä prosessissa.

KKV kritisoi sitä, että ehdotetussa mallissa kielto ei velvoittaisi edes yksinkertaisesti määriteltävien kuluttajamenetysten hyvittämiseen. Malli ei myöskään edistä yritysten vapaaehtoista sitoutumista hyvityksiin. Yhden prosessin malli olisi kustannuksiltaan edullisempi ja mahdollistaisi käytännössä järjestöjen toiminnan oikeutettuina yksikköinä. Markkinaoikeus on jo nykyisin toimivaltainen käsittelemään hyvityskysymyksiä silloin kun ne liittyvät haettuun kieltoon esimerkiksi lain sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa nojalla.

Kuluttajaliitto katsoo, ettei kuluttajien oikeussuoja tosiasiallisesti tehostu nykyisestä. Kieltomenettely mahdollisine muutoksenhakuprosesseineen kestää yleensä kahdeksasta kuukaudesta muutamaan vuoteen. Ryhmäkanteen käsittely lainvoimaisen kieltopäätöksen jälkeen vie todennäköisesti muutaman lisävuoden, jolloin kuluttajien menetysten käsittely ja hyvitysten saaminen kestävät pahimmillaan yli viisi, jopa lähemmäs kymmenen vuotta. Kuluttajien menetykset monissa direktiivin soveltamisalan mukaisissa vahinkotapauksissa ovat samanlaisia kaikkien kuluttajien osalta. Etenkään näissä tapauksissa ei ole prosessiekonomisesti perusteltua käydä kahta erillistä prosessia hyvityksen vahvistamiseksi kullekin ryhmään kuuluvalle kuluttajalle.

Professori Linna vetoaa tuomioistuinlaitoksen tiukkaan resurssitilanteeseen, adheesioperiaatteeseen ja siihen, että oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa tunnetaan liitännäisten riita-asioiden käsittely.

Professori Mäenpää toteaa, että oikeusturvan kannalta ongelmallisia seurausvaikutuksia - kokonaiskäsittelyajan pidentyminen ja oikeudenkäyntikuluriskin kasvaminen - voidaan estää yhdistämällä kielto- ja hyvitysvaatimukset käsiteltäväksi samassa oikeudenkäynnissä markkinaoikeudessa. Tällainen yhdistely kuuluu jo markkinaoikeusprosessin perusrakenteeseen, sillä esimerkiksi hankintalain 154 §:n perusteella markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluu päättää kiellosta ja hyvitysmaksusta samassa prosessissa.

Asianajajaliiton mukaan kielto- ja hyvityskanteiden yhdessä käsitteleminen toisi prosessiekonomisia säästöjä ja olisi asianosaisten oikeusturvan kannalta tarkoituksenmukaista.

TEM, markkinaoikeus ja **Helsingin käräjäoikeus pitävät** ehdotusta kahdesta linjasta perusteltuna. **EK** ja **Yrittäjät** kannattavat hallituksen esityksen mukaista ratkaisua.

Oikeusministeriö ei puolla lakiehdotuksen muuttamista siten, että kielto- ja hyvitysvaatimukset käsiteltäisiin yhdessä menettelyssä. Suomessa markkinoiden toimivuutta varmistavien kieltojen määräämisestä yleisen kuluttajakollektiivin hyväksi päättää joko valvontavastuussa oleva viranomainen tai markkinaoikeus. Siksi myös direktiivin mukaisen kieltotoimenpiteen määräisi markkinaoikeus. Direktiivin mukaisista hyvityksistä kuten vahingonkorvauksesta, hinnanalennuksesta, sopimuksen pätemättömyydestä ja purkamisesta sekä kauppahinnan palautuksesta, päättävät yleiset tuomioistuimet, ja ryhmäkanteita käsittelee ensimmäisenä asteena Helsingin käräjäoikeus. Siksi myös edustajakannedirektiivin mukaisista kollektiivisista hyvityskanteista päättäisi Helsingin käräjäoikeus.

Perustuslain 98 §:n mukaan yleisiä tuomioistuimia ovat korkein oikeus, hovioikeudet ja käräjäoikeudet. Yleisiä hallintotuomioistuimia ovat korkein hallinto-oikeus ja alueelliset hallinto-oikeudet. Tuomiovaltaa erikseen määrätyillä toimialoilla käyttävistä erityistuomioistuimista säädetään lailla. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että sekä tuomioistuinlaitoksen kaksilinjaisuuden periaate että viittaus määrättyihin toimialoihin rajaavat merkittävästi mahdollisuutta säätää erityistuomioistuimen tehtävien laajuudesta. Erityistuomioistuimen toimialan tulee olla täsmällisesti rajattu ja kapea suhteessa yleisten tuomioistuinten ja hallintotuomioistuinten toimialaan. Erityistuomioistuimelle voidaan antaa käsiteltäväksi vain sellaisia asiaryhmiä, joiden käsittely erityistuomioistuimessa on sen toimiala ja tuomioistuinjärjestelmän kokonaisuus huomioon ottaen perusteltua. (PeVL 33/2012 vp) Perustuslakivaliokunta on myös todennut, että poikkeaminen perustuslain 98 §:n mukaan määräytyvästä tuomioistuinlinjojen välisestä jaosta tai prosessilajista on ollut mahdollista perustellusta syystä, jollainen voi olla asian luonne (PeVL 32/2018 vp, PeVL 12/2019 vp). Erityistuomioistuimista markkinaoikeus käsittelee kilpailu- ja valvonta-asioita, hankinta-asioita, teollis- ja tekijänoikeudellisia asioita sekä markkinaoikeudellisia asioita. Työtuomioistuin käsittelee työehto- ja virkaehtosopimusten soveltamisesta ja tulkinnasta johtuvat riita-asiat ja työrauharikkomukset, ja vakuutusoikeus on toimeentuloturva-asioiden erityistuomioistuin. Erityistuomioistuinten toimivalta on siten määritelty asiaryhmittäin, eikä esimerkiksi asianosaisten perusteella tai alueellisesti.

Käräjäoikeudella on yleistoimivalta päättää direktiivissä tarkoitetuista hyvityksistä. Markkinaoikeus käsittelee korvauksia ja hyvityksiä muun muassa teollis- ja tekijänoikeudellisissa asioissa, joita koskeva ratkaisutoiminta on keskitetty markkinaoikeuteen. Lisäksi markkinaoikeus käsittelee sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin perustuvat riita-asiat, ja muun muassa hankinta-asiassa se voi määrätä hyvityksen maksamisesta. Näissäkin tilanteissa markkinaoikeuden toimivalta on määritelty asiaryhmään pohjautuen.

Käytännössä ehdotus siitä, että markkinaoikeudella olisi toimivaltaa käsitellä myös hyvitysvaatimuksia, tarkoittaa joko sitä, että markkinaoikeus voisi käsitellä kollektiivisen hyvitysvaatimuksen kieltokanteen liitännäisenä, mutta pelkän hyvitysvaatimuksen käsittelisi käräjäoikeus, tai sitä, että markkinaoikeus käsittelisi kaikki kollektiiviset kuluttajahyvitysvaatimukset. Kummassakin vaihtoehdossa tuomioistuimille jäisi rinnakkaista tai osin päällekkäistä toimivaltaa.

Jos markkinaoikeuden toimivaltaan säädettäisiin hyvitysvaatimusten käsittely kieltovaatimusten yhteydessä, markkinaoikeuden toimivalta ei olisi täsmällisesti rajattu eikä kapea suhteessa yleisen tuomioistuimen toimialaan. Direktiivin aineellinen soveltamisala on laaja. Edustajakanne tulee voida nostaa asiassa, jossa elinkeinonharjoittaja on toiminut direktiivin

liitteessä I lueteltujen EU-lainsäädäntöinstrumenttien vastaisesti siten, että toiminta vahingoittaa tai voisi vahingoittaa kuluttajien yhteisiä etuja. Liitteeseen on sisällytetty 66 eri asetusta ja direktiiviä. Edustajakannedirektiivi kattaa perinteisen kuluttajakaupan lisäksi lukuisia eri aloja, kuten rahoituspalvelu-, matkustus- ja matkailu-, energia-, televiestintä-, ympäristö- ja tietosuoja-alan. Lisäksi soveltamisala tarkoitettu koko ajan muuttuvaksi: kun hyväksytään uusi unionin kuluttajansuojasäädös, on harkittava, tuleeko säädös lisätä edustajakannedirektiivin soveltamisalaliitteeseen. Markkinaoikeuden toimivalta ei siten olisi samalla tavalla täsmällisesti rajattu tai kapea kuten immateriaaliasioissa tai sopimattomasta menettelystä liiketoiminnasta annettuun lakiin perustuvissa asioissa, vaan se kattaisi laajasti kuluttajansuojaan liittyviä riita-asioita, joissa tuomioistuimen toimivalta olisi päällekkäistä käräjäoikeuden kanssa. Hyvityskanteen nostaminen ei edellytä kieltokanteen käsittelyä, vaan käräjäoikeus olisi yhä toimivaltainen käsittelemään hyvityskanteita ryhmäkannelain mukaisesti. Lisäksi on syytä huomioida se, että hyvitysasian käsittely kieltoasian yhteydessä saattaisi viivästyttää kieltoasian käsittelyä. Markkinaoikeudellisten kieltoasioiden on perinteisesti ajateltu edellyttävän joutuisaa käsittelyä. Rinnakkainen toimivalta mahdollistaisi myös forum shoppingin.

Myöskään kaikkien direktiivin soveltamisalaan kuuluvien hyvityskanteiden keskittäminen markkinaoikeuteen ei vastaisi vaatimusta siitä, että erityistuomioistuimelle voidaan antaa käsiteltäväksi vain sellaisia asiaryhmiä, joiden käsittely erityistuomioistuimessa on sen toimiala ja tuomioistuinjärjestelmän kokonaisuus huomioon ottaen perusteltua. Ensinnäkin jos keskittämisen perusteena olisi se, että kyse on kollektiivikanteista, joissa kantajana toimisi oikeutettu yksikkö, erityistuomioistuimen toimivalta ei perustuisi perustuslain mukaisesti tiettyyn toimialaan tai asiaryhmään vaan siihen, kuka kanteen nostaisi.

Toisekseen edustajakannedirektiivi koskee ainoastaan kollektiivisia vaatimuksia, eikä sillä puututa yksittäisten kuluttajien mahdollisuuksiin vaatia hyvitystä kärsimästään vahingosta. Yleistoimivalta riita-asioissa olisi yhä käräjäoikeudella, eikä hyvityskanteiden siirtäminen markkinaoikeuteen poistaisi sitä, että käräjäoikeus olisi yhä toimivaltainen käsittelemään yksittäisten kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien väliset riidat silloinkin, kun elinkeinonharjoittajan väitettäisiin rikkoneen direktiivin soveltamisalan mukaista säännöstä. Elinkeinonharjoittajan samaa menettelyä koskeva hyvitysvaatimus voisi siten tulla vireille joko kollektiivikanteella markkinaoikeudessa tai yksittäisen kuluttajan kanteella käräjäoikeudessa. Tavoiteltavana ei voida pitää tilannetta, jossa markkinaoikeus käsittelisi kollektiiviset kuluttajansuojaa koskevat hyvityskanteet, mutta vastaavat yksittäisten kuluttajien hyvitysvaatimukset käsittelisi käräjäoikeus.

Tuomioistuinten toimivalta olisi osittain päällekkäistä riippumatta siitä, käsittelisikö markkinaoikeus kaikki direktiivin mukaiset kollektiiviset hyvitysvaatimukset vai ainoastaan kieltoasioiden liitännäisenä esitetyt hyvitysvaatimukset. Se myös asettaisi kuluttajaryhmät keskenään tai vähintään yksittäiset kuluttajat ja kuluttajaryhmät keskenään eriarvoiseen asemaan muun muassa seuraavissa asioissa: Muutoksenhaku riita-asioissa ja markkinaoikeudellisissa asioissa poikkeaa toisistaan. Käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta valittamalla hovioikeuteen, jonka ratkaisuun haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Markkinaoikeudellisten asioiden ja niiden liitännäisinä käsiteltävien riita-asioiden osalta ei ole käytettävissä väliasteen muutoksenhakua, vaan muutosta markkinaoikeuden ratkaisuun haetaan valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että valituslupavaatimuksen kohdistaminen ensimmäisen tuomioistuinasteen antamaan ratkaisuun on poikkeuksellinen muutoksenhakuoikeuden rajoitus, jolle tulee olla oikeusturvan ja muutoksenhaun kannalta painavat, yleisesti hyväksyttävät ja erityiset perusteet (PeVL 68/2014 vp). Arvioidessaan markkinaoikeuden teollis- ja tekijänoikeudellisissa riita- ja hakemusasioissa ensimmäisenä

tuomioistuinasteena antamaan päätökseen kohdistuvaa valituslupavaatimusta perustusvaliokunta katsoi, että muutoksenhakuoikeuden sitominen korkeimman oikeuden myöntämään valituslupaan ei ratkaisutoiminnan keskittämisen, alan erityistuntemuksen takaamisen, tuomioistuimen ratkaisukokoonpanoja ja jäsenten kelpoisuusehtoja koskevan sääntelyn, oikeudenkäynnin joutuisuuden ja valitusluvan myöntämisperusteena olevan muun painavan syyn vuoksi vaaranna asianosaisten oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (PeVL 33/2012 vp, PeVL 68/2014 vp). Erityisiä perusteita muutoksenhakuoikeuden rajaamiseen ei olisi vastaavasti löydettävissä hyvityskanteiden osalta. Direktiivin mukaiset hyvitysasiat ovat riita-asioita, ja riita-asioiden käsittely kuuluu käräjäoikeuksille, joilla on niitä koskeva erityisasiantuntemus.

Myöskään oikeudenkäyntikulujen osalta sääntely ei ole samanlaista käräjäoikeuden riita-asioissa ja markkinaoikeuden markkinaoikeudellisissa asioissa. Markkinaoikeudellisissa asioissa asianosaiset vastaavat pääsääntöisesti itse oikeudenkäyntikuluistaan, mutta käräjäoikeudessa häviävä asianosainen on lähtökohtaisesti velvollinen korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut.

Lainsäädännön muuttaminen joko siten, että markkinaoikeus voisi kieltotoimenpidettä koskevan menettelyn yhteydessä ratkaista kuluttajaryhmään kuuluvien kuluttajien hyvitysvaatimukset, tai siten, että markkinaoikeus käsittelisi kaikki direktiivin soveltamisalaan kuuluvat kollektiiviset hyvitysvaatimukset, muuttaisi siten oikeusjärjestelmän rakennetta merkittävästi, tekisi erityistuomioistuimen toimivallasta osittain päällekkäistä käräjäoikeuden toimivallan kanssa, pirstaloisi lainkäyttöä ja asettaisi kuluttajat eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, käsitelläänkö heidän asiaansa kollektiivikanteena vai ei.

Kahden erillisen tuomioistuinprosessin mukainen ratkaisu ei ole oikeudenkäynnin keston ja oikeudenkäyntikuluriskin osalta ihanteellinen, mutta se on oikeusjärjestelmän perusteiden mukainen.

KKV vetoaa lisäksi siihen, että jos kielto- ja hyvitysmenettely tapahtuisi markkinaoikeudessa, myös muut valvovat viranomaiset kuin kuluttaja-asiamies pystyisivät kiellon ohella hakemaan hyvityksiä.

Oikeusministeriö ei pidä tätä perusteena yhdistää kielto- ja hyvitysvaatimusten käsittelyä. Toisin kuin kuluttaja-asiamiehellä muilla direktiivin soveltamisalaan kuuluvien säädösten noudattamista valvovilla viranomaisilla on myös muita etutahoja, joiden intressiä ne valvovat, ja lisäksi laajalti muita hallinnollisia tehtäviä. Niiden tehtävänä ei ole nimenomaisesti kuluttajien tai kuluttaja-asemassa olevien henkilöiden oikeuksien turvaaminen taikka kuluttajien oikeuksiinsa pääsyn edistäminen, joten kantajana toimiminen hyvityksiä koskevassa riita-asiassa kuluttajaryhmän edustajana ei sopisi niiden viranomaisten tehtävään eikä puolueettoman valvojan asemaan.

Professori Linna esittää vaihtoehdoksi sitä, että markkinaoikeus voisi käsitellä kieltotoimenpideasian liitännäisasiana sellaiset hyvitysvaatimukset, joiden käsittely ei huomattavasti viivyttäisi kieltoasian käsittelyä. Jos hyvitysten määrä tai laatu ei olisi selvä ja vaatisi muunlaista todistelua ja selvittelyä kuin kiellon määrääminen, markkinaoikeus voisi jättää hyvitysasian tutkimatta, jolloin oikeutetun yksikön harkintaan jäisi, nostaako hyvitystä koskeva kanne.

Oikeusministeriö ei puolla ehdotettua ratkaisua. Yleisissä, hallinto- ja erityistuomioistuimissa perusteita jättää kanne tai valitus tutkimatta ovat muun muassa tuomioistuimen toimivallan puuttuminen ja se, että kanne tai valitus on niin puutteellinen, ettei se kelpaa oikeuden-

käynnin perustaksi. Ehdotettu tutkimatta jättäminen perustuisi sitä vastoin asian laajuuteen ja tarvittavaan todisteluun kuten siihen, vaatisiko hyvityksen määrääminen muunlaista selvittelyä kuin kiellon määrääminen. Käytännössä markkinaoikeus joutuisi ensin selvittämään, onko hyvitys selväpiirteinen vai ei, sekä sen, mitä todistelua asiassa esitettäisiin kieltovaatimuksen ja mitä hyvitysvaatimuksen osalta. Kyse ei tällöin olisi asian tutkimatta jättämisestä pelkästään prosessuaalisin perustein vaan asian osittaisesti selvittämisestä. Asian osittainen selvittäminen ja sen jälkeen tutkimatta jättäminen ei myöskään olisi perusteltua tuomioistuinten resurssien käytön kannalta.

Opt in -/ opt out –menettely

KKV:n, Kuluttajaliiton, Takuusäätiön ja **professori Mäenpään** mukaan opt out – menettely olisi kuluttajansuojan kannalta tehokkaampaa ja mahdollistaisi laajemman kuluttajaryhmän etujen puolesta toimimisen.

KKV toteaa, että opt out -mallia on perusteltu sillä, että myös haavoittuvat kuluttajat, jotka eivät aktiivisesti huolehdi oikeuksiensa turvaamisesta, saavat hyvityksen. Opt out –menettely on kustannuksiltaan edullisempi ja johtaa useamman kuluttajan kohdalla hyvitysten saamiseen. Opt in -järjestelmä edellyttää kuluttajilta aktiivisuutta. Esimerkiksi Belgiassa on päädytty siihen, että asian luonteesta riippuen tuomari päättää, sovelletaanko opt in vai opt out –järjestelmää.

Kuluttajaliitto pitää tiukkaa opt in –järjestelmää huonona vaihtoehtona. Opt out tai vähintäänkin ns. myöhäinen opt in –menettely toteuttaisi paremmin direktiivin tavoitteita ja tarkoitusta.

Professori Mäenpää kritisoi sitä, että vaatimus nimenomaisesta osallistumisilmoituksesta ei ota riittävästi huomioon erityispiirteitä, joita liittyy muun muassa vanhusten, vammaisten ja muiden heikommassa asemassa olevien asemaan ja rajallisiin toimintaedellytyksiin. Automaattinen osallistuminen mahdollistaisi myös näiden erityispiirteiden huomioon ottamisen.

Helsingin käräjäoikeus, **Asianajajaliitto** ja **professori Linna** kannattavat opt in –menettelyä.

Oikeusministeriö ei kannata sitä, että ryhmäkannelain opt in –menettely korvattaisiin opt out –menettelyllä. Direktiivi sallii hyvityskanteeseen osallistumisessa sekä opt in- että opt out –menettelyn. Opt in –menettely on kuitenkin ainoa vaihtoehto silloin, kun kuluttajien asuinpaikka ei ole siinä jäsenvaltiossa, jossa edustajakanne on nostettu. Myös voimassa olevan ryhmäkannelain 8 §:ssä säädetään opt in –menettelystä, joten ehdotus vastaa voimassa olevaa sääntelyä. Opt out –menettely parantaisi riidan alkuvaiheessa sellaisten ryhmän jäsenten asemaa, joiden edellytykset ryhmäkanteeseen ilmoittautumiseen ovat keskimääräistä heikommat, mutta menettelyyn liittyisi myös ongelmia. Opt out –menettelyssä ei aina ole ilmeistä, ketkä kaikki kuluttajat ryhmään kuuluvat. Tuomiossa hyvitykseen oikeutettujen tulee kuitenkin olla riittävästi yksilöityjä, jotta tuomio on täytäntöönpantavissa. Opt out –menettely saattaisi lisätä täytäntöönpanovaiheessa erimielisyyksiä hyvitykseen oikeutetuista. Lisäksi opt out –menettelyllä on vaikutuksia, joista myös heikommassa asemassa olevien kuluttajien tulisi olla tietoisia, kuten hylkäävänkin tuomion sitovuus. Opt in –menettely on myös vastaajan kannalta opt out –menettelyä selkeämpi ja kaikkiaan Suomen oikeusjärjestelmään sopivampi.

Järjestön nimeäminen oikeutetuksi yksiköksi

Asianajajaliitto katsoo, että järjestön toimintaa tulisi pitää vakiintuneena vasta, kun järjestöllä on ollut julkista toimintaa vähintään 24–36 kuukautta. Myös **Professori Linna** katsoo, ettei 12 kuukauden toiminta vaikuta vakiintuneelta, vaikka tosiasiallista toimintaa kuluttajien hyväksi edellytettäisiin. Se, että ulkomainen kuluttajajärjestö voisi saada asiavaltuuden Suomessa 12 kuukauden toimintahistorialla, ei ole niin merkittävä asia, että kansallinen ratkaisu tulisi tehdä sen perusteella.

> **Oikeusministeriö** ei puolla sitä, että kotimaisia kanteita varten nimettäville oikeutetuille yksiköille asetettaisiin tiukemmat kriteerit kuin rajat ylittäviä kanteita varten nimettäville. Direktiivi on täysharmonisoiva sen osalta, millaiset kriteerit tulee asettaa rajat ylittäviä edustajakanteita varten nimettäville oikeutetuille yksiköille. Yhtenä kriteerinä on, että järjestön tulee pystyä osoittamaan, että sillä on ollut tosiasiallista julkista toimintaa kuluttajien etujen suojaamisen alalla vähintään 12 kuukautta ennen nimeämispyyntöä. Kotimaisia edustajakanteita varten nimetylle oikeutetulle yksiköllе asetettavien kriteereiden tulee olla johdonmukaisia direktiivin kriteereiden kanssa. Jos kotimaisia edustajakanteita varten nimettäville järjestöille asetettaisiin tiukemmat kriteerit kuin rajat ylittäviä kanteita varten nimettäville järjestöille, se tarkoittaisi käytännössä sitä, että kantajaksi hyväksyttäisiin sellainen direktiivin kriteerit täyttävä yhdistys, joka on rekisteröity toisessa jäsenvaltiossa, mutta vastaavanlaista yhdistystä ei hyväksyttäisi kantajaksi, jos yhdistys on rekisteröity Suomessa. Jotta kriteerit olisivat mahdollisimman selkeitä ja yhdenmukaisia, ja jotta ne osaltaan vahvistaisivat luottamusta asianmukaisesti toimiviin oikeutettuihin yksiköihin, kriteerien tulee olla samat kansallisia ja rajat ylittäviä edustajakanteita varten nimettäville järjestöille.

EK katsoo, ettei oikeutettujen yksiköiden valvontaa voida jättää ainoastaan tuomioistuinprosessissa tapahtuvan prosessinedellytysten tutkimisen varaan. **Asianajajaliitto** pohtii, miten oikeudenkäynnissä menetellään, jos oikeusministeriö peruuttaa järjestön nimeämisen oikeutetuksi yksiköksi kesken edustajakannemenettelyn. **Professori Linna** epäilee, onko oikeutettujen yksiköiden valvonta riittävällä tasolla, vai tulisiko oikeutetuilla yksiköillä olla vuosittain jonkinlainen raportointivelvollisuus oikeusministeriölle.

> **Oikeusministeriö** toteaa, että ehdotettu oikeutettujen yksiköiden valvonta on direktiivin mukainen. Oikeutetulla yksiköillä olisi aina velvollisuus ilmoittaa, jos nimeämiseen liittyvät tiedot muuttuisivat. Lisäksi oikeutetun yksikön olisi viiden vuoden välein raportoitava oikeusministeriölle, täyttääkö yksikkö edelleen oikeutetulle yksiköllе asetetut vaatimukset. Oikeusministeriö pitää viiden vuoden välein tapahtuvaa raportointia sekä velvollisuutta ilmoittaa muuttuneista tiedoista riittävinä valvonnan keinoina. Jotta järjestö voisi tulla nimetyksi oikeutetuksi yksiköksi, siltä edellytetään muun muassa julkista tosiasiallista toimintaa kuluttajien etujen suojaamiseksi sekä selvitystä rahoituksen lähteistä yleisellä tasolla ja organisaatio-, hallinto- ja jäsenyysrakenteesta. Todennäköistä ei ole, että edellytyksissä tapahtuisi muutoksia vuosittain, mutta vuosittainen seuranta vaatisi oikeusministeriöltä enemmän resursseja. Tuomioistuimessa vastaajana olevalla elinkeinonharjoittajalla on aina mahdollisuus esittää väite oikeutetun yksikön kannekelpoisuudesta.

Ryhmäkanteiden rahoitus ja oikeutettujen yksiköiden tukeminen

Kuluttajaliitto huomauttaa, että ulkopuolinen kanteiden rahoitus on Suomessa varsin tuntematonta, eikä takeita ole siitä, että rahoitusta on järjestöjen saatavilla lainsäädännössä asetetuin tiukin ehdoin. Laajan kuluttajien puolesta ajettavan oikeusprosessin toteuttaminen vaatii huomattavia taloudellisia resursseja, joita järjestöillä ei lähtökohtaisesti ole käytettävissään. Järjestöjen tosiasiallisten toimintaedellytysten turvaa-

miseksi olisi tullut esittää konkreettisia toimia esimerkiksi julkisen rahoituksen järjestämisestä tai oikeusavun tarjoamisesta oikeutetuille yksiköille. Edustajakanteiden ajaminen on uusi tehtävä kaikille järjestöille, eikä kanteita pystytä rahoittamaan tavanomaisella rahoituksella. Järjestöjen saama valtionrahoitus on usein myös hankekohtaista, jolloin rahojen käyttö on tiukasti sidottu tietyn hankkeen toteutukseen.

Takuusäätiö toteaa, että järjestöillä on harvoin mahdollisuutta kattaa oikeudenkäyntikuluja oman toiminnan rahoituksesta. Jotta järjestöillä olisi todellisia toimintaedellytyksiä puolustaa kuluttajien etuja ja oikeuksia, taloudelliset mahdollisuudet siihen olisi turvattava esitettyä vahvemmin.

Yrittäjät katsoo, että kanteiden ulkopuolisen rahoituksen nimenomainen salliminen voi vaikuttaa sen yleistymiseen Suomessa. Kanteiden ulkopuolisen rahoituksen riskinä on, että edustajakannejärjestelmästä pyrkivät hyötymään kanteiden rahoittajat. Edustajakannemenettelyn vinoutuminen riitarahoitusbisnekseksi ei olisi myöskään kuluttajien edun mukaista. Rahallisten intressien vuoksi kanteiden ulkopuolinen rahoitus voi myös lisätä perusteettomien kanteiden riskiä ja hankaloittaa sovintoratkaisujen saavuttamista. Kanteiden ulkopuoliseen rahoitukseen liittyvien riskien vuoksi edustajakannemenettelyyn perustuvien hyvityskanteiden ulkopuolista rahoittamista koskevaa kehitystä on seurattava ja tarvittaessa ryhdyttävä lainsäädäntömuutoksiin mahdollisten ongelmien poistamiseksi.

EK ehdottaa, että ryhmäkannelain oikeudenkäyntikuluja koskevaan 17 §:ään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan vastaaja voisi vaatia oikeudenkäyntikuluja suoraan oikeudenkäynnin ulkopuoliselta rahoittajalta. Säännöksellä pystyttäisiin vähentämään väärinkäytösten mahdollisuuksia kuitenkaan heikentämättä kantajan mahdollisuutta hankkia ulkopuolista rahoitusta. Lisäksi erityistä huomiota on kiinnitettävä rahoittajana toimivan kolmannen osapuolen vaikutusmahdollisuuksiin suhteessa kantajan tekemiin päätöksiin. Esityksessä ei kielletä rahoittajana toimivan kolmannen osapuolen mahdollisuutta vaikuttaa kannetta ajavan oikeutetun yksikön päätöksiin, vaan kiellettyä on ainoastaan epäasiallinen ja kuluttajien yhteisten etujen vastainen vaikuttaminen. Kansallisesti voitaisiin säätää tiukemmista rajoituksista.

Asianajajaliitto katsoo, että kun riitarahoittamisen sallitaan nyt lainsäädännöllisesti ensimmäistä kertaa, on pyrittävä tarkkaan säätelyyn. Ehdotetut rajoitukset riitarahoituksen käyttämiseen ja tuomioistuimille annettaviin valtuuksiin epäkohtiin puuttumiseen ovat perusteltuja, mutta osin puutteellisia ja tulkinnanvaraisia.

Professori Linna olisi pitänyt asianmukaisempana järjestyksenä sitä, että ensin olisi saatu ulkopuolisesta riitarahoituksesta yleiset normit ja vasta sitten olisi menty tällaiseen pistemäiseen sääntelyyn. Linna kritisoi myös sitä, ettei ulkopuolisen rahoituksen ehtoja säänneltäisi mitenkään. Linna ehdottaa sen harkitsemista, pitäisikö oikeutetun yksikön ottaa ulkoiselta rahoittajalta vakuutus, että sillä ei ole intressiristiriitaa suhteessa vastaajana olevaan elinkeinonharjoittajaan.

Oikeusministeriö toteaa rahoituksesta ja järjestöjen tukemisesta seuraavaa: Direktiivi edellyttää säännöksiä hyvitystoimenpiteitä koskevien kanteiden rahoittamisesta ulkopuolisin varoin. Kolmannen osapuolen rahoitus on joko sallittava tai kiellettävä, ja jos rahoitus sallitaan, on varmistettava, ettei rahoittaja ole kanteen vastaajan kilpailija tai vastaajasta riippuvainen tai vaikuta epäasiallisesti prosessiratkaisuihin.

Suomessa ei ole säännöksiä siitä, miten kolmas osapuoli voi rahoittaa oikeudenkäyntejä. Kun rahoitusta ei ole säännelty, se on yleisesti sallittua. Riitarahoittamisen kieltäminen vain kuluttajariitoja koskevissa ryhmäkanteissa olisi vaikeasti perusteltavissa. Kieltäminen johtaisi siihen, että suuret yritykset voisivat rahoittaa oikeudenkäyntejään ulkopuolisin varoin, mutta samojen yritysten menettelystä menetyksiä kärsineet kuluttajat eivät. Esityksessä ehdotetaan tämän vuoksi, että oikeutettu yksikkö saisi rahoittaa nostamansa ryhmäkanteen ulkopuolisin varoin direktiivissä asetetuin rajoituksin. Kolmannen osapuolen rahoituksen salliminen edistäisi kollektiivisten oikeussuojakeinojen käyttämistä, mikä on edustajakannedirektii-

vin keskeisin tavoite. Jos riitarahoittamista pidetään yleisemmin ilmiönä, johon pitää puuttua lainsäädännöllä, tulisi sitä pohtia laajemmin kaikkien riita-asioiden osalta, ei ainoastaan yksittäisten kuluttajansuojaa koskevien ryhmäkanneasioiden osalta. Edustajakanteiden rahoitusmuotoja ja niiden vaikutuksia olisi myös hyvä seurata ja selvittää ennen kuin harkittaisiin rahoituksen kokonaan kieltämistä tai direktiiviä tiukempaa sääntelyä. Tässä vaiheessa ei ole perusteltua kieltää riitarahoittamista yksittäisessä kuluttajansuojaa koskevassa kannetyypissä, eikä säätää siitä direktiivin vaatimuksia tiukemmin. Oikeusministeriö ei pidä perusteltuna myöskään EK:n ehdotusta siitä, että vastaaja voisi vaatia oikeudenkäyntikuluja suoraan kanteen ulkopuoliselta rahoittajalta. Rahoittaja ei ole oikeudenkäynnin asianosainen, eikä se voi päättää oikeudenkäynnissä esitettävistä vaatimuksista tai prosessin aikana tehtävistä päätöksistä, kuten mahdollisista sovintoneuvotteluista tai prosessin jatkamisesta. Säännös ei myöskään vastaisi yleisiä oikeudenkäyntikulusäännöksiä.

Jäsenvaltioiden on pyrittävä sääntelyllä siihen, ettei oikeudenkäyntikuluriski estä oikeutettuja yksikköjä nostamasta direktiivissä tarkoitettuja edustajakanteita. Jäsenvaltiot voivat esimerkiksi rahoittaa oikeutettujen yksikköjen toimintaa, säätää alennetuista oikeudenkäyntimaksuista edustajakanteiden osalta tai säätää oikeutetuille yksiköille myönnettävästä oikeusavusta. Sallittua on myös se, että ryhmäkanteeseen osallistuvalta ryhmän jäseneltä peritään osallistumismaksu. Järjestöille ei ehdoteta suoraa taloudellista tukea kanteiden rahoittamiseen, vaan mahdollisuutta hankkia ulkopuolista rahoitusta. Lisäksi oikeutetuksi yksiköksi nimetty järjestö voisi edellyttää ryhmäkanteeseen osallistuvalta kohtuullisen ilmoittautumismaksun suorittamista. Direktiivi ei edellytä yksittäisen kanteen nostamisen suoraa tukemista valtion varoin, eikä tällaista voida pitää tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon, että kysymys on viime kädessä yksityisoikeudellisesta asiasta.

Neuvotteluvelvollisuus

Asianajajaliitto, EK, Yrittäjät ja professori Linna katsovat, että neuvotteluvelvollisuuden tulisi koskea yhtä lailla sekä viranomaisia että järjestöjä niiden toimiessa oikeutettuina yksikköinä. **Asianajajaliitto** toteaa, että järjestöiltä olisi kohtuullista edellyttää resurssien käyttämistä neuvotteluvelvollisuuden käyttämiseen. **EK**:n mukaan neuvotteluvelvoitteen rajaaminen on ongelmallista elinkeinoharjoittajan oikeusturvan kannalta. **Yrittäjät** pitää erityisen tärkeänä, ettei menettelyyn tehdä sääntelyssä eroja sen mukaan, ajaako kannetta viranomainen vai oikeutetuksi yksiköksi nimetty järjestö. Neuvotteluvelvoitteen tärkein tarkoitus on antaa elinkeinonharjoittajalle mahdollisuus luopua lainvastaisesta menettelystä vapaaehtoisesti. **Professori Linna** katsoo, että neuvotteluvelvollisuus voitaisiin lisätä lakiin siten, että ennen käsittelyn aloittamista tuomioistuin tiedustelee, onko asiassa yritetty saada aikaan neuvotteluin ratkaisua. Jos ilmoitetaan, että on neuvoteltu tuloksetta, käsittely alkaa. Esimerkiksi velkajärjestelylain (57/1993) 11 §:ssä säädetään velvollisuudesta selvittää mahdollisuus sovintoon.

Professori Mäenpää toteaa, että pelkän ilmoitusvelvollisuuden sijasta olisi perustellumpaa edellyttää, että viranomainen kuulee elinkeinonharjoittajaa ennen edustajakanteen vireillepanoa. Kuulemisvelvollisuus edellyttäisi, että viranomainen ennen päätöstä kieltokanteen vireillepanosta varaa elinkeinonharjoittajalle tilaisuuden lausua mielipiteensä asiasta. Kuulemismenettelyn aikana elinkeinonharjoittaja voisi myös vapaaehtoisesti luopua menettelystään.

Oikeusministeriö ei puolla ehdotusta, että neuvotteluvelvollisuus koskisi myös oikeutetuiksi yksiköiksi nimettyjä järjestöjä. Neuvotteluvelvollisuus on osa viranomaisten neuvovaa ja ohjeistavaa toimintaa. Järjestöillä ei ole toiminnassaan vastaavia neuvonta- ja ohjaustehtäviä, joten neuvotteluvelvoitetta ei ole tarkoituksenmukaista asettaa oikeutettuna yksikkönä toimivalle järjestölle. Myöskään muun kanteen vireillepano ei edellytä järjestöiltä ennalta käy-

täviä neuvotteluja vastapuolen kanssa, vaikkakin tällaisia neuvotteluja käytännössä käydään muun muassa asianajajia velvoittavien tapaohjeiden takia. Neuvottelupakkoa ei siten ole tästäkään syystä perusteltua säätää yksittäistä kannetyyppiä eli edustajakanteita varten. Oikeusministeriö ei myöskään pidä perusteltuna säätää neuvotteluvelvollisuuden täyttävästä menettelystä, sillä tarkoituksena ei ole määrätä uudesta prosessinedellytyksestä. Ehdotetussa neuvotteluvelvollisuudessa ei täysimääräisesti hyödynnettäisi edustajakannedirektiivin liikkumavaraa neuvotteluvelvollisuudesta. Kyse olisi ainoastaan kansallisesta säännöksestä, jolla kannustettaisiin neuvotteluun ja edistettäisiin sovinnollisia ratkaisuja.

Muut huomiot

Tietosuojavaltuutetun toimisto huomauttaa, että esityksessä olisi tarpeen selventää, ettei edustajakannelailla olisi tarkoitus säätää yleisen tietosuoja-asetuksen 80 artiklassa tarkoitetusta rekisteröidyn edustuksesta ja oikeudesta tehdä valitus valvontaviranomaiselle (tietosuojavaltuutetulle).

Oikeusministeriö katsoo, ettei selvennykselle ole tarvetta. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, ehdotettu lainsäädäntö mahdollistaisi kieltoja koskevat edustajakanteet markkinaoikeudessa ja hyvityksiä koskevat ryhmäkanteet käräjäoikeudessa. Esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi valvontaviranomaisille tehtävistä valituksista tai muista vaatimuksista, vaan ainoastaan tuomioistuinmenettelyistä.

Tietosuojavaltuutetun toimisto pitää välttämättömänä, että käräjäoikeudella olisi velvollisuus pyytää tietosuojavaltuutetun toimistolta lausuntoa, jos hyvitystoimenpiteitä koskevassa ryhmäkanteessa on kysymys tietosuojavaltuutetun valvontavaltaan kuuluvasta asiasta.

Oikeusministeriö ei puolla ehdotusta. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 7 §:n mukaan tuomioistuimella on asian laadusta riippumatta oikeus hankkia omasta aloitteestaan asiantuntijalausunto**.** Oikeudenkäymiskaaren yleissäännöksen nojalla tuomioistuin voi siten aina sen tarpeelliseksi harkitessaan pyytää asiantuntijalausunnon asiasta riippumatta. Perusteltua ei myöskään olisi, että tällainen velvollisuus säädettäisiin vain tietosuoja-asioiden mutta ei muiden edustajakannedirektiivin soveltamisalaan kuuluvien asioiden osalta.

Professori Mäenpää katsoo, että 1. lakiehdotuksen 10 §:n 3 momentin mukaisesta säännöksestä ei käy ilmi, mitä oikaisuilmoituksen tulisi sisältää, mikä on ongelmallista sääntelyn täsmällisyyden kannalta.

Oikeusministeriö ei pidä oikaisuilmoituksen sisällön täsmentämistä pykälässä tarpeellisena eikä mahdollisena. Esityksessä ehdotetaan, että kiellon määräämisen yhteydessä markkinaoikeus voisi oikeutetun yksikön vaatimuksesta velvoittaa kiellon saaneen elinkeinonharjoittajan julkaisemaan oikaisuilmoituksen, jos sitä kuluttajille aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi olisi pidettävä tarpeellisena. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, oikaisuilmoitus voisi olla esimerkiksi harhaanjohtavan markkinoinnin korjaamiseksi tehty uusi markkinointiilmoitus. Ilmeistä haittaa voisi aiheutua esimerkiksi silloin, kun kuluttajille markkinoidaan terveydelle vaarallisia tuotteita. Mahdollista ei ole säätää tyhjentävästi, mitä markkinaoikeuden kiellot ja oikaisuilmoitukset voivat sisältää, koska niiden sisältö riippuu siitä, mitä säännöstä ja miten elinkeinonharjoittaja on rikkonut. Ehdotettua säännöstä vastaava säännös on esimerkiksi kuluttajansuojalain 2 luvun 19 §:ssä, jonka mukaan markkinaoikeus voi velvoittaa kiellon saaneen taikka markkinoinnin tilanneen tai suorittaneen elinkeinonharjoittajan määräajassa toimittamaan markkinointitoimen oikaisun, jos sitä markkinointitoimesta kuluttajille aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisena. Myöskään markkinointi-

toimen oikaisua ei ole määritelty laissa tarkemmin. Markkinaoikeus on oikeuskäytännössään ottanut kantaa oikaisutoimen määräämisen edellytyksiin ja sisältöön.

Professori Linna pitää hallituksen esityksen sivulla 29 olevaa viittausta uhkasakkolakiin hieman epäselvänä.

Oikeusministeriö toteaa, että hallituksen esityksen sivulla 29 on viittaus uhkasakkolakiin kohdassa, jossa kerrotaan tietosuojavaltuutetun toimivallasta asettaa uhkasakko, ja kyseinen viittaus uhkasakkolakiin on tietosuojalain mukainen.

Professori Linna kyseenalaistaa sen, voiko ilmoittautumismaksun suuruuden jättää sen varaan, että sen tulee olla kohtuullinen, vai pitäisikö lisäedellytyksenä olla, että se ei saa tosiasiallisesti estää vähävaraiseltakaan kuluttajalta oikeuksiin pääsyä.

Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena, että säännöstä ilmoittautumismaksusta täsmennetään. Termiä kohtuullinen käytetään vakiintuneesti. Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan lisäksi, että ilmoittautumismaksulla tarkoitettaisiin muodollista, määrältään kohtuullista osallistumismaksua. Ilmoittautumismaksun perisi oikeutettu yksikkö, jonka tarkoituksena on kuluttajien yhteisten etujen edistäminen. Epätodennäköistä on, että tällainen järjestö toimisi kuluttajien etujen vastaisesti.

Professori Linna pitää ehdotettua vanhentumisen keskeyttävää sääntelyä perusteltuna, mutta vastaava yleisempi muutos olisi ollut hyvä tehdä vanhentumislakiin. Nyt seurauksena on vanhentumislainsäädännön pirstaloituminen.

Oikeusministeriö toteaa, ettei direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä ollut aikataulullisesti mahdollista selvittää laajemmin vanhentumislain muutostarpeita.

Helsingin käräjäoikeus ja **professori Linna** pitävät tärkeänä, että tuomioistuinten resurssitilannetta seurataan tarkasti. Myös **Liikenne- ja viestintävirasto** huomauttaa, ettei ehdotuksen vaikutuksia viranomaisen toimintaan ja rahoitukseen ole tässä vaiheessa ole mahdollista arvioida.

Oikeusministeriö seuraa mahdollisista edustajakanteista aiheutuvaa työmäärää ja vaikutuksia erityisesti tuomioistuinten resurssitarpeisiin.